

התנועה הדמוקרטית לשינוי סדר תורת לשינויים מרחיקי-לכת — בעיקר בהיסטוריה של מדינת-ישראל ובביטוייה אחרים של כמה מן ה"מנהיגים" המצטרפים לשרותיה. שכן, בין אלה יש כמה הנושאים על גבם קופה של שרצים, שלתנועה הדמוקרטית הדוגלת בשינוי יהיה קשה מאד להתמאר ולהתברך בהם.

אחד מאלה הוא אלוף-מישנה (מיל.) יששכר ("איסקה") שדמי. בשבוע שעבר הוא היה אחת הדמויות המרכזיות בקבוצתו של מנכ"ל כור מאיר עמית, שי פרשה ממיפלת העבודה והצטרפה ל"ש. העיתונים הזכירו אותו בנשימה אחת עם מפקדים בכירים אחרים בצה"ל, ודור שלם שאינו מכיר את עברו של איסקה שדמי, ודאי התרשם מן העובדה שעוד גנרל אחד מצטרף למיפלת הגנרלים.

אבל בכל-זאת קיימת בעייה. היא מתעוררת כאשר יש צורך להציג את מנהיגי ד"ש החדשים לפני הציבור, כפי שטרם לעשות הצהרון מעריב בגליון ערב-שבת האחרון שלו. תחת הפסבדונים גדעון צור כתב אחד מעורכי מעריב, משה ז"ק, מאמר מניחות ארוך על התופעה של המנכ"לים והסמנכ"לים המתייצבים בתור כדי להסתיר פה לתנועתו של ירון, כינה את התופעה "המפכת המנכ"לים".

ז"ק צור הציג לפני הציבור את אלה המתיימרים לשאת ברמה את דגל השינוי והתמורה במדינה. בין השאר היה צריך להציג גם את איסקה שדמי. ללא ברובה, וללא נקיפות-מצפון, הציג

איך הפכה אחריות מוסרית לטבח הנורא ביותר שבוצע בתולדות המדינה - לתקרית במיבצע קדש - בניוגרופיה של אל"מ יששכר ("איסקה") שדמי

חד, בנו של אלוף-מישנה חנון שדמי, מי שהיה ראש בית-הדין-לעירעורים של צה"ל וראש המוסד-לביקורת של מפא"י. בצה"ל היה שדמי ידוע כבעל סיגנון-דיבור בוטה וחריף. באזכרה שנערכה לא מכבר לחללי כפר-קאס, סיפר הפרופסור אריה זקס, שהיה חניך בקורס קצינים עליו פקד שדמי, על מעשה שאירע בקורס. אחד החניכים נהרג בתאונה. שדמי אסף את החניכים ואמר להם: "אני שמח שהוא נהרג. זה ישמש לכם לקח לשמור על חייכם!"

זה היה גם סיגנון-הדיבור שלו כלפי רבי-צבא שמואל מלינקי ביום שבו נפתח מיבצע-קדש.

בישיבת-התירוץ, ערב המיבצע, ביקש מלינקי לדעת מה יהיה גורלם של הכפ"רים בכפרי המשולש, שיחזרו לכפריהם מבלי שידעו כי בכפריהם הוטל עוצר פיתאומי. "אללה ירחמו!" טבע אז איסקה את הסיסמה, הטבועה מאז כאות-יקין על מצחו. "בלי סנטימנטים," אמר.

שלושת שופטי בית-המישפט הצבאי קבי-עו, לאחר-מכן, פה-אחד: הטלת העוצר על כפרי המשולש היתה בלתי-חוקית. שדמי לא היה רשאי כלל להטיל עוצר.

מייד אחרי פירסום פסק-הדין במישפט כפר-קאס, התעוררה תביעה ציבורית רח-בה ותקיפה להעמיד לדין גם את אלוף-מישנה איסקה שדמי, על חלקו ואחריותו לגבי טבח כפר-קאס. אין סילוף גם יותר מאשר לטעון כי "המנגנון אילץ את הצבא להעמידו לדין".

כי בשעתו כתב למרחב, יומן הקיבוץ-

משום כך, גם כאשר זיכה בית-המישפט את שדמי מאחריות פלילית לרצח, לא היה פירוש הדבר זיכוי מבהינה מוסרית. אבל איסקה שדמי צחק מאוזן עד אוזן. הוא הגיף מול הצלמים שעטו עליו מטבע של גרוש אחד, שבית-המישפט הטיל עליו לשלם כקנס. היתה זו לא רק פגיעה מזעזעת ברגש ובטעם הטוב, היתה זו גם הוכחה לאטומותו של האיש ולחוסר-היכולת שלו לחוש ולהבין את הטרדיה המחרידה של פרשת כפר-קאס.

למחרת מתן פסק-הדין תבע היום-יומן הארץ, במאמר ראשי: "אם ימשיך אל"מ שדמי בשירותו הצבאי, יתקבל הרושם של לקצין גבוה מותר לנהוג בחוסר-אחריות לגבי חיי-אדם, אם, למזלו, לא יגרום חוסר-אחריות זה לקורבנות ממש, יהיה הקנס שיוטל עליו 10 פרוטות, והוא אף יזכה בהמלצה נלהבת להמשכת שירותו. יצירת תקדים כזה אינה משרתת את הי-אינטרסים של צה"ל. על השילטונות הי-צבאיים להסיק מסקנה חמורה יותר מחיובו של אל"מ שדמי משהסיק בית-המישפט... רצוי ששירותו בצה"ל יופסק."

שני קצוות

לתנועה אחת

יירותו של שדמי בצה"ל לא הופסקו, הוא גם לא נודה עליירי קיבוצו. ולא היה קורבן של "רתיעת הסביבה מ-פניו" כפי שהוא מנסה להציג זאת עתה. להיפך, בישיבת מרכז מיפלת אחרת-

המנהיג החדש
איסקה שדמי כפי שהוא נראה היום, אחרי שנפצע קשה בתאונת-מטוס אחרי מילחמת יום-הכיפורים. איסקה, הנושא עליו את אות-יקין של הביטוי האומלל, "אללה ירחמו!" נרתם עתה לפעילות פוליטית במסגרת התנועה הדמוקרטית לשינוי מתעתד להיות אחד ממנהיגיה.

העבודה הפסיק יצחק בן-איהרון את הדין, גם, כאשר התקבלה ההודעה על פסק-הדין במישפטו של שדמי. הוא הודיע על כך לחבריו, והם קיבלו את חיובו בקנס של גרוש אחד במחאות-יכף. בערב נערכה לכבודו מסיבה בקיבוצו, שדו-תים, בין הנוכחים היה גם הרמטכ"ל דאז, רבי-אלוף חיים לסקוב. איסקה, שנפצע קשה בנפילת מטוס ב-יום מילחמת יום-הכיפורים, פוצה כיאות עליירי אותו המימסד שהוא רוצה עתה לשנותו. הוא קיבל, בקבלנות, את התחר-זוקה במחנות צה"ל, הפך תוך זמן קצר אדם עשיר.

המאוחד, שאיסקה שדמי נימנה עם חבריו: "אין לנו ספק כי הוא (איסקה) עצמו יתבע את העמדתו לדין ללא כל התחמקות!" מישפטו של שדמי נפתח בסוף ינואר 1959. שופט בית-המישפט המחוזי בתל-אביב, נתן קנת, גוייס לצורך זה לצה"ל. ישב בדרגת אלוף-מישנה כאב-בית-הדין. לידו שימשו כשופטים אלוף-מישנה אה-רון דורון, או מפקד-הנח"ל, ויעקב פרי. מתחילת המשפט שפע איסקה שדמי חיוכים רחבים לרוב. לא היתה זו הפעם הראשונה שבה חייך במהלך הטרדיה. בעת מישפט אנשי מישמר-הגבול, עלו לזכר העדים אבות שראו במורעיניהם כיצד נרצחים ילדיהם; נערות שהסתחרו מתחת לגל גוויות שעוה שהשוטרים ירו בגוססים המוטלים על הארץ, גברים שי-נשארו נכים לכל ימי חייהם. כאשר עלה איסקה שדמי על דוכן-העדים הוא צחק במלוא פה, צחוק של ביטחון-עצמי. הכי-ניס לבית-המישפט נימה צורמת מאד.

הוא לאיסקה, כפי שהסתבר, סיבות טור-בות מאד לצחוק. בית-המישפט זיכה ארי-תו מאשמת אחריות ישרה לרצח, אולם הרשיעו בעבירה טכנית של "חריגה מ-סמכות". הטיל עליו את הקנס המגוחך של גרוש (עשר פרוטות) אחד. בית-המישפט לא יכול היה להתעלם מעובדתי-סודי אחת: שהרצח בוצע עליירי אנשים שהיו כפופים לסמכותו הפיקודית, כאיזור שהיה שייך לאיזור-הפיקוד שלו. תוך ביצוע פקודת-עוצר שתחילתה היתה בהריגה-מסכות מצד שדמי.

פסם שהם ביצעו מה שביצעו ברוח הי-הנחיות שהורדו אליהם ממיפקדת-החטי-בה.

אחרי שבית-המישפט הצבאי גזר תקו-פוח-מאסר ארוכות (שלא בוצעו בפועל) לשמונה מהנאשמים, ושלל מהם את דרי-גותיהם, הועתקה תשומת-הלב הכללית של אזרחי המדינה מן הנאשמים אל אלוף-מישנה שדמי.

צחוק גדול וקנס של גרוש

כאשר ניתן פסק-הדין, באוקטובר 1958, לא נכח איסקה שדמי באולם בית-המישפט. כאשר השופטים מצאוהו שסם-למעשה ברצח-בכוונה-תחילה, לא יכול שדמי להתגונן. במקרה — או שלא בי-מיקרה — הוא עמד באותה עת בראש מישלחת-לימודים צבאית, שנשלחה עליירי צה"ל ללמוד שיטות חדשות בהפעלת חילי-רגלים.

אולם איסקה שדמי הופיע כעד במישפט רצח כפר-קאס. במשך תמישה ימים רצור-פיים הוא עמד על דוכן העדים, ניסה לתלות את מלוא האשמה ברצח על צווא-רי של פקודו, להתחמק מכל אחריות. בי-פסק-הדין נאמר במפורש כי אלוף-מישנה איסקה שדמי שיקר בעדותו. יששכר שדמי (55), היה חבר קיבוץ שדו-תים (קיסריה) של הקיבוץ-המא-ר-

על דוכן העדים
אלוף-מישנה יששכר ("איסקה") שדמי מעיד במישפט נאשמי טבח כפר-קאס.

מעריב את שדמי במילים הבאות: "הוא היה חבר קיבוץ ומפקד מוכשר בצה"ל, אך נאלץ לצאת את הקיבוץ כאשר נוצר רה סביבו מצב רחוקה של הסביבה, והוא הרגיש כאילו המנגנון אילץ את הצבא להעמידו לדין על תקרית שאירעה בימי מיבצע-קדש, שהוא חושב שאיננו אשם בה." חרוחלק, וטורר ונקי. ספק אם אייפעם נעשה בעיתונות הי-ישראלית ניסיון כה גם לשיכתוב ההיס-טוריה, לשיטפת-מוחו של הציבור ולטי-הורו של שרץ.

כי "התקרית שאירעה בימי מיבצע-קדש" אשר איסקה שדמי, חושב שאיננו אשם בה, לא היתה אלא מעשה-היוענה הנורא ביותר שאירע בתולדות המדינה מיום הקמתה: טבח כפר-קאס ערב מי-בי צע-קדש ב-1956, שבו נטבחו בדם קר 44 גברים, נשים וילדים, במבואות הכפר הערבי.

יששכר שדמי לא היה בין הנאשמים שהועמדו לדין כאחראים על ביצוע טבח כפר-קאס. הנאשמים במישפט הצבאי, שנפתח כי-שנה וחצי אחרי מיבצע-קדש, היו אנשי-גדוד מישמר-הגבול, בפקודו של רבי-סרן שמואל מלינקי, שסופח ערב המיבצע ל-חטיבת צה"ל שמפקדה היה אלוף-מישנה יששכר שדמי. היו אלה חיילי מישמר-הגבול שירו בי-זקנים, בנשים ובילדים שאיחרו לחזור לכפרים אחרי שהוטל עליו עוצר, ערב תחילת המילחמה, אבל כולם העידו במיש-